

Universiteit Utrecht

Masterthesis Jeugdstudies

Algemene Sociale Wetenschappen

Middelengebruik en schoolverbintenis in relatie
tot delinquent gedrag bij jongeren met en zonder een
migratie achtergrond

Judith Kolk (3861597)
Studiejaar: 2014-2015
Begeleiding: dr. G.W.J.M. Stevens
Datum: 17 juni 2015

Samenvatting

Risicofactoren die delinquent gedrag beïnvloeden zijn veel onderzocht, echter de mate waarin er bij deze factoren etnische verschillen aanwezig zouden kunnen zijn nog niet. Daarom richt dit onderzoek zich op twee risicofactoren, te weten middelengebruik en schoolverbintenis, waarvan onderzoek laat zien dat er een verband is met delinquent gedrag, maar waarvan het onduidelijk is in hoeverre deze risicofactoren gelijk zijn voor jongeren met en zonder een migratie achtergrond. De totale steekproef (N=15.272) bestond uit jongeren van 11 tot 16 jaar uit het voortgezet onderwijs in Nederland. De data-analyse is aan de hand van een logistische regressieanalyse uitgevoerd. Alcohol, roken en drugs en spijbelen en slechte schoolprestaties zijn sterk gerelateerd aan delinquentie en zijn vergelijkbaar qua sterkte. Etnische verschillen lijken echter niet op te gaan als het gaat om de risicofactoren middelengebruik en schoolverbintenis. Deze resultaten wijzen erop dat interventies ter preventie of behandeling van delinquent gedrag bij jongeren met een migratie achtergrond zich kunnen richten op factoren die ook relevant worden geacht bij niet-migrantenjongeren.

Etnische verschillen in delinquent gedrag bij adolescenten

De adolescentie is een periode van lichamelijke, sociale, cognitieve en emotionele verandering (Doherty, Green & Ensminger, 2008). Jongeren gaan op zoek naar hun eigen identiteit en hebben een toenemende behoefte aan autonomie, hetgeen vaak gepaard gaat met experimenteel gedrag waaronder risicogedrag. Tijdens de adolescentie vertonen jongeren naar verhouding meer risicogedrag dan in andere periodes van het leven. Jeugdcriminaliteit is een vorm van risicogedrag en wordt wel gezien als normatief gedrag tijdens de adolescentie (Doherty, Green & Ensminger, 2008). Het aantal jongeren dat een delict pleegt neemt toe vanaf 12 jaar, bereikt een piek tussen de 17-18 jaar en neemt vanaf 21 jaar weer af. Dit staat bekend als de leeftijd-criminaliteitscurve die Moffitt (1993) beschreef als de snelle toename van delinquent gedrag onder adolescenten, gevolgd door een daling tegen het eind van de adolescentie of halverwege de jongvolwassenheid.

Jennissen & Blom (2007) toonden aan dat van het absolute aantal delicten in Nederland de dader in 32% van de gevallen een niet westerse allochtoon betreft, wat een opvallend hoog percentage is aangezien niet westerse allochtonen slechts 10,8% van de totale bevolking uitmaken (CBS, 2008). Cijfers van het Ministerie van Justitie lieten zien dat in 2002 twee derde van het aantal jeugdige daders in gesloten jeugdinrichtingen afkomstig was uit een etnische minderheidsgroep, terwijl deze groep slechts 20% van het aantal jongeren in de gehele Nederlandse populatie besloeg (Komen, 2006). Bovendien lieten politiecijfers zien dat Marokkaans-Nederlandse adolescenten vergeleken met Nederlandse jongeren en andere etnische minderheidsgroepen oververtegenwoordigd zijn in het aantal jeugdige delinquenten (Blom, Oudhof, Bijl, & Bakker, 2005).

Wanneer er een onderscheid gemaakt wordt naar type delicten per etnische groep kwamen eveneens duidelijke etnische verschillen naar voren (Van San, 2008). Zo lieten cijfers zien dat Turks-Nederlandse jeugdige delinquenten naar verhouding weinig vermogensdelicten plegen maar relatief veel geweld en wapendelicten. Surinaams-Nederlandse jeugdige daders waren vaker betrokken bij kleinschalige drugshandel en wapendelicten, maar ook bij verkeersmisdrijven. Antilliaans-Nederlandse jeugddelinquenten maakten zich vaker schuldig aan ernstig geweld, drugs- en wapendelicten en vermogensdelicten met geweld (Van San, 2008). Marokkaanse-Nederlandse jongeren waren relatief vaak dader van vermogensdelicten, bedreiging, vernieling of verstoring van de openbare orde. Delicten als vernieling en verstoring van openbare orde waren ten slotte typerend voor Nederlandse jongeren (Van San, 2008). Ook uit het onderzoek van Veen, Stevens, Doreleijers & Vollebergh (2011) is

gebleken dat Marokkaans-Nederlandse participanten significant vaker verdachte waren van vermogensdelicten dan Nederlandse participanten. Nederlandse participanten waren significant vaker verdacht van kleinere geweldsdelicten, ernstige misdrijven, seksuele misdrijven en brandstichting dan Marokkaans-Nederlandse participanten (Veen, Stevens, Doreleijers & Vollebergh, 2011).

Bovenstaande cijfers doen vermoeden dat etnische minderheden oververtegenwoordigd zijn in de jeugdcriminaliteit en dat er onderlinge verschillen bestaan tussen etnische groepen in de mate en aard van delinquent gedrag. Op grond van bovenstaande literatuur wordt verwacht dat 1) migrantenjongeren meer delinquent gedrag vertonen dan niet-migrantjongeren 2) er etnische verschillen bestaan in type delicten waarbij migrantenjongeren hoger scoren op deze typen delicten dan niet-migrantjongeren.

Risicofactoren zijn 'individuele en sociale omstandigheden die het ontstaan van criminaliteit veroorzaken of het voortduren ervan stimuleren' (Nuytiens & Brolet, 2008, p.127).

Risicofactoren bestaan op verschillende niveaus en in verschillende domeinen (Howell, 2003). Belangrijk om te vermelden is dat er over het algemeen vanuit gegaan wordt dat jeugddelinquentie veroorzaakt wordt door een opeenstapeling van factoren op verschillende domeinen en niet door een enkele risicofactor (Bronfenbrenner, 1986). Ernstige en persistente delinquentie zou verklaard worden door de aanwezigheid van een accumulatie van lange termijn factoren en een tekort aan beschermende factoren (Bronfenbrenner, 1986; Van der Laan, Blom & Kleemans, 2009). Ondanks dat we veel weten over risicofactoren in relatie tot delinquentie, is er weinig onderzoek dat zich richt op de oorzaak van en risicofactoren voor deze schijnbare oververtegenwoordiging van etnische minderheden in de jeugdcriminaliteit (Veen, Stevens, Doreleijers & Vollebergh, 2011).

Middelengebruik

Middelengebruik en andere risicogedragingen vinden vaak gelijktijdig plaats in de adolescentie. Adolescenten die bepaalde middelen gebruiken hebben een grotere kans om ook andere middelen te gebruiken. Deze geclusterde gedragingen worden gezien als norm-brekend gedrag (Jessor & Jessor, 1977; Moffitt, 1993). Er bestaan twee perspectieven in onderzoek naar deze gedragingen. Het eerste perspectief benadrukt het problematische karakter van gedrag en het tweede perspectief focust op het normatieve karakter van risicogedrag. De *problem behavior theory* (PBT) van Jessor & Jessor (1977) benadrukt het eerste perspectief. Volgens deze theorie is middelengebruik onderdeel van een groter cluster probleemgedragingen, inclusief agressief, antisociaal en delinquent gedrag. Deze gedragingen

worden gezien als uiting van een onderliggend probleem, het *problem behavior syndrome*. Dit idee gaat uit van een individueel problematisch profiel waardoor een jongere middelen gaat gebruiken.

Vanuit het tweede perspectief is er een reden om aan te nemen dat middelengebruik een minder normatief karakter heeft bij migrantenjongeren omdat in veel studies wordt bevestigd dat deze groep jongeren minder alcohol, sigaretten en drugs gebruiken dan niet-migrantjongeren (Van Tubergen & Poortman, 2010; Van Dorsselaer et al., 2010). Uit een onderzoek naar etnische verschillen in alcoholgebruik in Nederland is gebleken dat Surinaams-Nederlandse studenten minder dronken dan Antilliaans-Nederlandse studenten, maar de laagste niveaus van alcoholgebruik werden gevonden onder Turks- en Marokkaans-Nederlandse studenten (Van Tubergen & Poortman, 2010). Het feit dat migrantenjongeren minder alcohol drinken dan niet-migrantjongeren lijkt een indicator te zijn voor het feit dat middelengebruik een minder normatief karakter heeft onder migrantenjongeren. Daarom is het aannemelijk te verwachten dat deze relatie voor migrantenjongeren die wel (extreem) middelen gebruiken een sterkere voorspeller is van delinquent gedrag.

Veel studies hebben aangetoond dat er een sterke link bestaat tussen middelengebruik en delinquentie onder adolescenten (D'Amico, Edelen, Miles & Morral, 2008). Er zijn echter weinig onderzoeken die zich hebben gericht op de mate waarin er hierin etnische verschillen aanwezig zijn. Een onderzoek waarin wel een onderscheid werd gemaakt in subgroepen is het onderzoek van Barnes, Welte & Hoffmann (2002). Alcohol- en drugsgebruik in relatie tot delinquentie bleek een vergroot risico voor bepaalde groepen adolescenten, zoals mannen, jongere adolescenten en ook bepaalde etnische minderheden.

Een verklaring zou kunnen zijn dat jongeren die grensoverschrijdend gedrag laten zien ook eerder geneigd zijn om in ander gedrag sneller grenzen over te gaan dan jongeren die geen middelen gebruiken. Een factor die hierbij mogelijk van belang is, is de rol van vrienden. "De mate van grensoverschrijdend gedrag hangt positief samen met de mate van gerichtheid op vrienden. 'Lastige' adolescenten zijn meer geïntegreerd in vriendschapsnetwerken en brengen er meer tijd in door" (Engels & Ter Bogt, 2001 in Pels, 2003). Het zou kunnen zijn dat migrantenjongeren die middelen gebruiken sterker gericht zijn op vrienden en daardoor minder normatief gedrag laten zien dan migrantenjongeren die zich sterker richten op ouders, school of de samenleving. Migrantjongeren die middelen gebruiken zouden hierdoor eerder geneigd zijn om delinquent gedrag te vertonen, dan bijvoorbeeld migrantjongeren die deze gerichtheid op vrienden minder sterk ervaren. Een sterke gerichtheid op de ouders biedt

hierbij bescherming tegen de invloed van deviante leeftijdgenoten (Vitaro, Brendgen & Tremblay, 2000). Voor niet-migrantenjongeren is middelengebruik vaker normatief, waardoor verwacht wordt dat het effect van vrienden minder groot is. De hypothese is dat de mate van normativiteit van middelengebruik de sterkte van de relatie tussen middelengebruik en delinquentie kan beïnvloeden. Uitgaande van de genoemde theoretische perspectieven wordt verwacht dat middelengebruik voor migrantenjongeren sterker is gerelateerd aan delinquent gedrag dan bij niet-migrantenjongeren.

Schoolverbintenis

De sociale controle theorie veronderstelt dat individuen van nature geneigd zijn tot delinquent gedrag (Hirschi, 1969). Het controle mechanisme weerhoudt individuen ervan om zich delinquent te gedragen. Sterke sociale banden met sociale instituties zoals school zorgen voor conformiteit richting conventionele normen. Individuen met zwakke of gebroken sociale banden hebben een grotere kans om zich delinquent te gedragen (Hirschi, 1969). Volgens Hirschi (1969) is binding met school een cluster van attitudes en gedrag tegenover school, ook wel bekend als *engagement*. De mate waarin een jongere zich verbonden voelt met school, is volgens Hirschi een voorspeller van schooluitval en delinquent gedrag (Peguero, Popp, Latimore, Sherkarkhar & Koo, 2011). Jongeren die weinig tot geen verbondenheid voelen met school vertonen vaker delinquent gedrag dan jongeren die zich wel verbonden voelen met school (Hirschi, 1969).

Uit empirisch onderzoek kwam naar voren dat verbintenis met school (*school engagement*) sterk gerelateerd is aan delinquentie (Felson & Staff, 2006; Hirschfield & Gasper, 2011; Henry, Knight & Thornberry, 2012). Disengagement is het ontwikkelingsproces voorafgaand aan slechte schoolprestaties en schooluitval (Hirschfield & Gasper, 2011). Hoe meer disengagement, hoe minder verbintenis een individu heeft met school. Onder migrantenjongeren is de kans op *disengagement* groter (Hirschfield & Gasper, 2011). Laag cultureel-, sociaal- en maatschappelijk kapitaal zorgen ervoor dat migrantenjongeren een groter risico hebben om te falen op het gebied van school (Perreira, Harris & Lee, 2006). Een goede band met leraren en klasgenoten kan een beschermende factor zijn voor schoolsucces (Junger, 1990). Migrantenjongeren met een achterstandspositie hebben een grotere kans om vervreemd te raken van school en hebben een groter risico om te falen op dit gebied (Li & Lerner, 2011).

Migrantenjongeren hebben mede door de kwetsbare positie die zij innemen in de maatschappij vaker te maken met problemen op meerdere domeinen (Prakken, 2010). Ook hebben deze jongeren vaker een (taal)achterstandspositie, een lagere sociaal economische status of een lager schoolniveau (Pels, Jonker & Drost, 2011). Relatief veel migrantenjongeren groeien op in een achterstandssituatie door een laag opleidingsniveau en inkomen van ouders, waardoor kinderen hierdoor een groter risico hebben op het ontwikkelen van problemen (Prakken, 2010). Migrantenjongeren hebben een kwetsbare positie door het proces van migratie en acculturatie wat invloed heeft op de jongere en het gezinsleven (Pels, Distelbrink & Postma, 2009). Bij migratie doen zich processen van ontworteling, vervreemding en langzame gewenning voor. Migrantenjongeren missen door bijvoorbeeld gebrek aan begrip of de taalkennis van ouders vaak de steun die ze juist nodig hebben om met deze stress om te gaan. Ook missen ze vaak de steun van ouders bij bijvoorbeeld het maken van een studiekeuze, omdat veel ouders laag opgeleid zijn en het Nederlandse onderwijssysteem niet kennen (Pels et al., 2009). Des te meer steun de jongere ontvangt van zijn ouders, hoe minder snel de jongere delinquent gedrag gaat vertonen (Broekhuizen en Driessen, 2006, p.52).

Om deze kwetsbare positie te compenseren is een goede binding met school extra belangrijk voor migrantenjongeren. Een sterkere binding met school gaat doorgaans gepaard met hogere academische schoolprestaties (LeCroy & Krysik, 2008) waardoor jongeren minder risico lopen op probleemgedrag en delinquent gedrag (Traag & Marie, 2011; Johnson et al., 2001). Schoolverbintenis is extra relevant omdat dit als een beschermende factor kan werken bij het ontstaan van risicogedrag, juist omdat migrantenjongeren op andere gebieden veel risico's tegen kunnen komen (Prakken, 2010). Uitgaand van deze bovengenoemde theoretische ideeën wordt verwacht dat het effect van schoolverbintenis op delinquent gedrag van groter belang is voor migrantenjongeren door de kwetsbare positie die zij innemen, en dat het effect van schoolverbintenis op delinquent gedrag sterker is voor migranten jongeren vergeleken met niet-migrantenjongeren.

Centrale vraagstelling

In hoeverre bestaat er een positief verband tussen de risicofactoren middelengebruik en schoolverbintenis in relatie tot delinquentie en in hoeverre is deze relatie gelijk voor migrantenjongeren vergeleken met Nederlandse jongeren?

Hypothesen

1. Migrantenjongeren vertonen meer delinquent gedrag dan niet-migrantenjongeren.
2. Er zijn etnische verschillen in typen delicten waarbij migrantenjongeren hoger scoren op deze typen delicten dan niet-migrantenjongeren.
3. De risicofactoren middelengebruik en schoolverbintenis vergroten de kans op delinquent gedrag.
4. De relatie tussen middelengebruik en delinquent gedrag is sterker voor migrantenjongeren dan voor niet-migrantenjongeren.
5. De relatie tussen schoolverbintenis en delinquent gedrag is sterker voor migrantenjongeren dan voor niet-migrantenjongeren.

Methode

Onderzoeksgroep

In de huidige cross-sectionele studie is gebruik gemaakt van het Peilstations-onderzoek voor scholieren van de jaren 2007 en 2011. Het Peilstations-onderzoek richt zich op middelengebruik door scholieren. Vragen gaan onder andere over het gebruik van tabak, alcohol en drugs en kleine criminaliteit van jongeren in deze leeftijd. Het onderzoek werd door het Trimbos-instituut in samenwerking met de GGD uitgevoerd. De vragenlijsten zijn schriftelijk klassikaal afgenomen. De onderzoeksgroep is een steekproef van scholieren in alle leerjaren en schooltypen (vmbo/havo/vwo) van het voortgezet onderwijs met een gemiddelde leeftijd van 14.2 jaar (SD=1.53). In 2007 bestond de steekproef uit 3749 jongens en 3801 meisjes en in 2011 uit 3926 jongens en 3796 meisjes (zie tabel 1). Er is onderscheid gemaakt tussen verschillende etnische groepen. Voor de steekproeven (resp. 2007 en 2011) is de verdeling als volgt: Surinaams-Nederlands (2.4%), Antilliaans-Nederlands (1.2%; 1.1%), Marokkaans-Nederlands (1.8%; 2.1%) en Turks-Nederlands (2.9%; 2.6%) en Nederlands (81%; 79.5%).

Meetinstrumenten

Middelengebruik. Om middelengebruik onder respondenten te meten is gevraagd naar verschillende typen middelen; alcohol, sigaretten en drugs. Omdat het in dit huidige

onderzoek gaat om extreem middelengebruik, zijn er items gebruikt die hier van toepassing op zijn. Extreem *alcoholgebruik* is gemeten door te vragen naar het aantal drankjes in de afgelopen 4 weken. Deze variabele is gecodeerd naar een dichotome variabele waarbij meer dan 5 drankjes in de afgelopen 4 weken gelijk staat aan 1 en alle andere jongeren een 0 kregen toegewezen. Extreem *roken* is gemeten aan de hand van het aantal sigaretten per dag in de afgelopen 4 weken. Ook deze variabele is gecodeerd naar een dichotome variabele waarbij extreem *roken* werd gezien als het roken van 1 tot 20 sigaretten per dag in de afgelopen 4 weken. Deze groep is vergeleken met de groep niet extreem roken wat betekent dat zij minder dan 1 sigaret per dag of helemaal niet rookten. In dit onderzoek werd *drugs* gezien als extreem grensoverschrijdend gedrag onder jongeren. Daarom is er uitgegaan van de life time prevalentie op negen typen drugs (cannabis, XTC, cocaïne, amfetamine, paddo's, GHB, LSD, crack, heroïne), waarna er onderscheid gemaakt werd tussen jongeren die nooit drugs hebben gebruikt en jongeren die dit één keer of vaker gedaan hebben.

Schoolverbintenis. Als het gaat om schoolverbintenis werd er onderscheid gemaakt tussen schoolprestaties en spijbelen. *Schoolprestaties* is gemeten door het item 'Als je denkt aan je laatste rapport, hoe waren dan je schoolprestaties?'. Deze variabele is vervolgens gecodeerd naar een dichotome variabele; voldoende (0) of onvoldoende schoolprestaties (1). Als het gaat om spijbelen is gevraagd 'Hoe vaak ben je de afgelopen 4 weken hele dagen weggebleven van school' met als antwoordmogelijkheid ziek, spijbelen of andere reden?'. Deze variabele is gecodeerd naar een dichotome variabele waarbij respondenten die spijbelen vergeleken werden met jongeren die dit niet hebben gedaan.

Delinquentie. Criminaliteit is in beide vragenlijsten gemeten met in totaal 14 items met betrekking tot criminele gedragingen in de laatste 6 maanden zoals 'Iets uit een winkel gestolen', 'Een wapen op zak gehad', 'Door de politie opgepakt omdat je iets gedaan had' of 'Betrokken geweest bij een gevecht'. De antwoordmogelijkheden waren; nooit, 1 keer, 2 of 3 keer en 4 keer of vaker. Alle jongeren die ontkennend hebben gereageerd kregen een 0 (niet delinquent) en de rest een 1 (wel delinquent) voor de variabele *delinquentie* is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. De Cronbach's alpha voor de variabele *delinquentie* in 2007 is .847 (N=14) en voor 2011 is deze .838 (N=14). Er is op basis van de 14 items onderscheid gemaakt in drie typen delicten; vermogensdelicten, geweldsdelicten en vernieling/brandstichting. De betrouwbaarheidscoëfficiënten voor de drie typen delicten zijn respectievelijk (2007 en 2011) voor vermogensdelicten .715 en .731 (N=6), voor geweldsdelicten .686 en .659 (N=3) en voor vernieling/brandstichting .723 en .676 (N=4).

Data-analyse

Voor de statistische analyse werd gebruikt gemaakt van SPSS 22. Allereerst zijn alle variabelen die zijn gebruikt voor de analyses gecodeerd naar dichotome variabelen. De afhankelijke variabele delinquentie is gecodeerd naar een dichotome uitkomstvariabele. Dit is ook gedaan voor etniciteit, waarbij alle migrantenjongeren (1) zijn vergeleken met Nederlandse jongeren (0). Voor de logistische regressie analyse zijn ook dummy-variabelen aangemaakt voor iedere combinatie etniciteit (1=Surinaams-, Antilliaans-, Marokkaans- of Turks-Nederlands) vergeleken met Nederlandse jongeren (0). Voor de onafhankelijke variabele schoolverbintenis is er onderscheid gemaakt tussen de dichotome variabelen schoolprestaties en spijbelen. Allereerst werd er middels Chi kwadraat toetsen en kruistabellen, beschrijvende statistiek uitgevoerd om verbanden weer te geven tussen middelengebruik (alcohol, roken, drugs), schoolverbintenis (schoolprestaties en spijbelen) en delinquent gedrag. Daarna zijn de correlaties voor alle onafhankelijke variabelen in relatie tot delinquent gedrag bekeken. Om de etnische verschillen in delinquent gedrag te beoordelen zijn er Chi kwadraat toetsen uitgevoerd voor alle items van de variabele delinquent gedrag. Ook is er onderscheid gemaakt in drie typen delicten waarover ook Chi squares zijn berekend.

Vervolgens is aan de hand van een logistische regressieanalyse nagegaan of de onafhankelijke variabelen gerelateerd zijn aan delinquentie. In de eerste analyse is er gecorrigeerd voor leeftijd, sekse en etniciteit (zowel dichotoom als combinaties van de verschillende etniciteiten en Nederlandse jongeren) zonder andere voorspellers. In het tweede model werd vervolgens de variabele schoolniveau meegenomen. In het derde model zijn alle onafhankelijke voorspellers (alcohol, roken, drugs, schoolprestaties, spijbelen) aan de analyse toegevoegd. Ten slotte zijn de interactietermen voor alle voorspellers*eticiteit berekend. Op deze manier is het moderatie effect van immigrant status op de variabelen middelengebruik en schoolverbintenis onderzocht. Alle analyses zijn uitgevoerd voor zowel 2007 als 2011.

Resultaten

Tabel 1
Verdeling van de variabelen in het onderzoek

	2007		2011	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
<i>Geslacht</i>				
Jongen	3749	49.7	3926	50.8
Meisje	3801	50.3	3796	49.2
<i>Etniciteit</i>				
Nederlands	6112	81.0	6138	79.5
Surinaams-Nederlands	178	2.4	184	2.4
Antilliaans-Nederlands	88	1.2	86	1.1
Marokkaans-Nederlands	133	1.8	166	2.1
Turks-Nederlands	219	2.9	199	2.6
<i>Delinquent gedrag</i>				
Nooit	3527	46.8	4204	54.4
1 keer of vaker	3854	51.0	3076	39.8
Missing	169	2.2	442	5.8
<i>Schoolverbintenis</i>				
Voldoende schoolprestaties	6814	90.3	6900	89.4
Onvoldoende schoolprestaties	682	9.0	770	10.0
Missing	54	0.7	52	0.6
<i>Spijbelen</i>				
Spijbelen nooit	5677	75.2	5961	77.2
Spijbelen 1 keer of vaker	323	4.3	232	3.0
Missing	1550	20.5	1529	19.8
<i>Extreem middelengebruik</i>				
Alcohol ^a	2163	28.6	2296	29.7
Roken ^b	849	11.3	864	10.4
Drugs ^c	1286	17.0	1268	16.4

^a Meer dan 5 drankjes in de afgelopen 4 weken

^b 1 tot 20 sigaretten per dag in de afgelopen 4 weken

^c 9 typen drugs één keer of vaker life time

In Tabel 1 is te zien welke variabelen er in de analyse werden meegenomen. Tabel 1 laat zien dat ongeveer één op de tien jongeren aangaf onvoldoende schoolprestaties te laten zien en een klein deel (4.3% en 3.0%) van de scholieren rapporteerde in de laatste vier weken te hebben gespijbeld. In zowel 2007 als 2011 liet ongeveer 30% van de jongeren extreem alcoholgebruik zien. Ongeveer één op de tien jongeren rookte in zowel 2007 als 2011 (11.3% en 10.4%). Ook het beeld van zowel roken- als drugs lijkt voor 2007 vrijwel gelijk voor 2011.

Tabel 2

Intercorrelaties onafhankelijke variabelen en beschrijvende statistiek

	1	2	3	4	5
1. alcohol		.355**	.368**	-.114**	.170**
2. roken	.262**		.506**	-.133**	.204**
3. drugs	.274**	.511**		-.132**	.209**
4. schoolprestaties	-.095**	-.132**	-.132**		-.094**
5. spijbelen	.208**	.233**	.248**	-.108**	

** = $p < .01$. Onderste helft correlaties = 2007; bovenste helft correlaties = 2011

In tabel 2 zijn de correlaties van de onafhankelijke variabelen van zowel 2007 als 2011 weergegeven. Alle correlaties zijn significant ($p < .01$). Wat opvalt is dat alcohol, roken en drugs samenhangen met spijbelen en slechte schoolprestaties. De sterkste correlatie is gevonden voor de relatie tussen drugs en roken. De andere correlaties zijn zwak tot matig.

Ter exploratie van de onderzoeksvragen zijn er Chi-kwadraat toetsen uitgevoerd om te zien in hoeverre er etnische verschillen in delinquent gedrag zijn. Hieruit bleek dat jongeren behorend tot de etnische minderheid (de combinatie van jongeren met een Surinaams-, Antilliaans-, Marokkaans- en Turks-Nederlandse achtergrond) naar verhouding significant (4.8%) meer delinquent gedrag laten zien ten opzichte van de etnische meerderheid (Nederlandse jongeren) in 2007 ($X^2(1) = 5.197$, $p < .05$) en significant (9.6%) meer 2011 ($X^2(1) = 20.278$, $p < .001$).

Tabel 3 geeft een totaaloverzicht van de verschillende items die *delinquent gedrag* meten. Er is per item te zien hoeveel procent van de etnische groep het delict 1 keer of vaker heeft gepleegd, voor zowel 2007 als 2011. Wat opvalt is dat bij alle etnische groepen, behalve bij de Antilliaans-Nederlandse, de percentages van de meeste items in 2011 lager zijn dan in 2007. Alleen bij de Antilliaans-Nederlandse groep waren deze percentages overwegend hoger in 2011. Er zijn in de steekproef uit 2007 significante verschillen gevonden tussen etnische groepen voor 10 type delicten (item 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 14, zoals te zien in Tabel 3). Voor de steekproef uit 2011 zijn er ook significante verschillen gevonden tussen etnische groepen voor 7 type delicten (item 1, 2, 4, 5, 6, 12 en 14, zoals te zien in Tabel 3). Zie tabel 3 voor items en bijbehorende Chi squares. In Tabel 3 is ook het totaalpercentage per etnische groep te zien van het aantal jongeren dat 1 keer of vaker delinquent gedrag heeft vertoond, voor zowel 2007 als 2011.

Tabel 3

Etnische verschillen in typen delicten

	Nederlands		Sur-NL		Ant-NL		Mar-NL		Tur-NL		Chi Square χ^2	
	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007	2011
Item 1	12.4	8.0	16.9	9.7	15.1	17.3	11.3	8.9	11.5	5.9	1.573	21.386**
Item 2	7.0	4.9	13.6	7.4	7.0	11.1	20.3	16.6	9.7	9.1	58.068***	62.478***
Item 3	3.2	2.0	5.1	2.3	-	4.9	3.8	1.3	4.6	3.7	6.596	8.613
Item 4	4.9	3.6	6.2	4.0	5.8	14.8	8.3	3.8	6.5	6.4	10.418	3.410***
Item 5	1.1	0.8	2.8	2.3	2.3	6.3	4.5	1.9	5.1	3.2	38.331***	37.673***
Item 6	20.2	14.5	31.3	21.3	20.9	23.8	15.8	10.9	24.5	17.7	18.134**	14.977*
Item 7	4.2	3.0	6.2	4.0	2.3	5.0	3.0	3.2	11.6	4.8	32.225***	11.126
Item 8	17.1	12.2	24.7	10.9	9.3	20.0	12.9	7.6	19.0	15.6	13.554*	11.154
Item 9	18.3	11.6	19.8	14.4	5.8	9.9	11.4	5.7	18.5	12.4	17.022**	7.752
Item 10	16.3	13.5	25.3	14.3	15.1	13.6	20.6	12.7	24.5	18.8	24.260***	4.896
Item 11	12.3	6.0	19.2	9.1	5.8	11.1	12.9	6.4	16.2	9.2	16.679*	11.077
Item 12	8.1	5.0	10.7	6.3	4.7	11.1	6.8	5.7	16.3	9.2	30.251***	20.853**
Item 13	3.9	2.9	7.3	3.4	8.1	3.7	3.8	4.5	4.2	2.7	12.230	2.178
Item 14	27.5	23.3	41.0	33.1	32.6	35.0	38.9	29.9	41.7	27.6	47.509***	22.608***
Totaal	51.5	40.9	60.8	52.9	50.0	59.5	54.6	46.2	56.3	48.1	10.532	29.261***

Item 1= winkeldiefstal; item 2= heling; item 3=inbreken; item 4=fietsendiefstal; item 5= brommer/scooter-diefstal; item 6=graffiti; item 7= vernieling openbaar vervoer; item 8=vernieling openbare orde; item 9=brandstichting; item 10= opzettelijk vechten; item 11=wapenbezit; item 12=politiecontact; item 13=zakkenrollen; item 14=betrokken bij gevecht. Sur-NL=Surinaams-Nederlands; Ant-NL=Antilliaans-Nederlands; Mar-NL=Marokkaans-Nederlands; Tur-NL=Turks-Nederlands. * = $p < .05$ ** = $p < .01$ *** = $p < .001$.

In Tabel 4 is er een onderscheid gemaakt in verschillende typen delicten, namelijk vermogensdelicten (items 1-5 en 13), geweldsdelicten (items 10, 11 en 14) en vernieling/brandstichting (items 6-9). Vervolgens zijn de etnische verschillen in deze typen delicten onderzocht. Zowel in 2007 als in 2011 zijn geweldsdelicten het meest voorkomend qua type delict onder alle etnische groepen, waarbij de verschillen tussen de etnische groepen in zowel 2007 ($X^2(6)= 33.610$, $p < .001$) als in 2011 ($X^2(6)= 22.352$, $p < .01$) significant bleken. De hoogste percentages werden gevonden bij Surinaams-Nederlandse jongeren (50.3%) in 2007 en in 2011 bij de Antilliaans-Nederlandse jongeren (41.3%) en de laagste percentages van geweldsdelicten bij Nederlandse jongeren (35.5% en 28.4%). Bij de vermogensdelicten voor zowel 2007 als 2011 zijn er significante verschillen gevonden tussen de etnische groepen in zowel 2007 ($X^2(6)= 23.298$, $p < .01$) als 2011 ($X^2(6)= 40.472$, $p < .001$). In 2007 werden de hoogste percentages vermogensdelicten gevonden bij

Surinaams-Nederlandse jongeren (28.4%) maar in 2011 is dit verschoven naar de Antilliaans-Nederlandse jongeren (26.6%). De jongeren die de minste vermogensdelicten pleegden waren voor 2007 de Turks-Nederlandse jongeren (20.1%) terwijl dit in 2011 gold voor de Nederlands jongeren (13.8%). De verschillen voor vernieling en/of brandstichting bleken voor 2007 significant voor de verschillende etnische groepen ($X^2(6)= 19.121$, $p < .01$) maar dit geldt niet voor 2011. In 2007 pleegden Surinaams-Nederlandse jongeren de meeste vernieling/brandstichting-delicten (36.5%) waar Antilliaans-Nederlandse jongeren juist het minst in vertegenwoordigd waren (13.7%).

Tabel 4

Percentages delinquent gedrag van drie typen delicten per etnische groep en bijbehorende Chi Squares.

	Nederlands		Sur-NL		Ant-NL		Mar-NL		Tur-NL		Chi Square χ^2	
	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007 %	2011 %	2007	2011
A	20.3	13.8	28.4	19.2	22.1	26.6	26.0	23.6	20.1	15.7	23.298**	40.472***
B	35.5	28.4	50.3	39.4	36.0	41.3	45.4	32.5	46.8	34.1	33.610***	22.352**
C	25.4	25.1	36.5	27.3	13.7	33.8	20.0	17.9	27.8	29.0	19.121**	11.798

A=vermogensdelict, B=gewelddelict, C=vernieling/brandstichting

= $p < .01$ * = $p < .001$

Tabel 5 laat de resultaten van de logistische regressie zien voor vier modellen van de data van 2007. Uit het regressiemodel waarin alleen de hoofdeffecten bekeken werden bleek dat zowel leeftijd en sekse significante voorspellers zijn van delinquent gedrag. Etniciteit is in dit model enkel een significante voorspeller in het basismodel met leeftijd en sekse. Om etnische verschillen zichtbaar te maken is er onderscheid gemaakt tussen iedere combinatie etniciteit (Surinaams-, Antilliaans-, Marokkaans- of Turks-Nederlands) vergeleken met Nederlandse jongeren. Deze stap is wel meegenomen in de analyse maar niet in de tabel opgenomen omdat er geen significante verschillen zijn gevonden (Surinaams-Nederlands; OR=.810, $p=.610$, Antilliaans-Nederlands; OR=1.402, $p=.314$, Marokkaans-Nederlands; OR=.529, $p=.207$ en Turks-Nederlands; OR=.480, $p=.084$). Dit laat zien dat er geen grote verschillen bestaan in etniciteit op delinquent gedrag, ook niet als de groepen op subgroep niveau bekeken worden. De kans dat een migrantenjongere delinquent gedrag vertoont is 1,2 keer groter dan een Nederlandse jongere, en de kans dat een jongen delinquent gedrag vertoont is 0,4 keer groter dan dat een meisje delinquent gedrag laat zien. Vervolgens is de variabele schoolniveau toegevoegd, wat een significante voorspeller in model 2, 3 en 4 is. Dit betekent dat een laag schoolniveau gerelateerd is aan een hogere kans op delinquent gedrag. Echter door het

toevoegen van de variabele schoolniveau, blijkt de variabele etniciteit niet langer significant. Dit betekent dat verschil in schoolniveau op zich al veel zegt over de relatie met delinquent gedrag. Uit het derde model kwam naar voren dat zowel middelengebruik (roken, alcohol, drugs) en schoolverbintenis (spijbelen en schoolprestaties) significante voorspellers zijn van delinquent gedrag. Het verband tussen jongeren die extreem sigaretten, alcohol en drugs gebruiken en delinquent gedrag vertonen is respectievelijk 2,2 – 3,7 en 2,9 keer sterker dan voor jongeren die dit niet doen. Ook spijbelen en slechte schoolprestaties in relatie tot delinquent gedrag is respectievelijk 2,5 keer en meer dan een half keer zo sterk voor jongeren die dit gedrag laten zien, in tegenstelling tot jongeren met goede schoolprestaties en jongeren die niet spijbelen. Zowel middelengebruik als schoolverbintenis vergroten daarom de kans op delinquent gedrag. In het vierde model werden interacties tussen alcohol, roken, drugs, schoolprestaties, spijbelen en *etniciteit* toegevoegd. Er zijn echter geen significante interacties gevonden. Dit betekent dat de afzonderlijke risicofactoren voor delinquent gedrag even sterk zijn voor jongeren met en zonder een achtergrond van migratie.

Tabel 5

Logistische regressie voor de afhankelijke variabele delinquent gedrag (2007) met vier modellen

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	OR	C.I. 95%		OR	C.I. 95%		OR	C.I. 95%		OR	C.I. 95%	
		Lower	Upper		Lower	Upper		Lower	Upper		Lower	Upper
Stap 1												
Leeftijd	1.011	.978	1.045	1.053**	1.018	1.090	.755***	.710	.803	.755***	.710	.803
Sekse ^a	.415***	.376	.458	.408***	.369	.451	.371***	.316	.435	.371***	.316	.436
Etniciteit (ref=NL)	1.236*	1.040	1.470	1.098	.920	1.309	1.453	.973	2.168	1.020	.238	4.381
Stap 2												
Schoolniveau				.769***	.733	.808	.789***	.729	.854	.790***	.731	.855
Stap 3												
Roken							2.222***	1.652	2.987	2.363***	1.743	2.205
Alcohol							3.757***	2.470	5.716	3.744***	2.441	5.745
Drugs							2.985***	2.346	3.798	3.020***	2.359	3.866
Spijbelen							2.511***	1.663	3.791	2.490***	1.625	3.814
Schoolprestaties							.608**	.459	.807	.592***	.443	.790
Stap 4												
Roken x etniciteit										.270	.060	1.210
Alcohol x etniciteit										.965	.103	9.07
Drugs x etniciteit										1.106	.328	3.727
Spijbelen x etniciteit										1.370	.258	7.280
Schoolprestaties x etniciteit										1.663	.389	7.110

^a = jongen=0; meisje=1, ref= Referentiegroep, C.I. = Betrouwbaarheidsinterval; * = p < .05 ** = p < .01 *** = p < .001.

In Tabel 6 is te zien dat er nogmaals een logistische regressie analyse is uitgevoerd voor 2011.

Ook hier zijn er vier modellen te zien, waarbij er onderscheid is gemaakt tussen

hoofdeffecten, voorspellers en interacties. Uit het eerste regressiemodel bleek dat zowel leeftijd, sekse en etniciteit voorspellers zijn van delinquent gedrag. De sterkte van deze verbanden komen vrijwel overeen met het model voor 2007, echter de kans dat een migrantenjongere delinquent gedrag vertoont is iets groter, namelijk 1,4 keer ten opzichte van Nederlandse jongeren.

Tabel 6

Logistische regressie voor de afhankelijke variabele delinquent gedrag (2011) met vier modellen

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	OR	C.I. 95%		OR	C.I. 95%		OR	C.I. 95%		OR	C.I. 95%	
		Lower	Upper		Lower	Upper		Lower	Upper		Lower	Upper
Stap 1												
Leeftijd	1.062***	1.027	1.098	1.119***	1.086	1.159	.875***	.834	.918	.875***	.834	.918
Sekse ^a	.466***	.421	.516	.464***	.418	.514	.448***	.396	.508	.448***	.395	.507
Etniciteit	1.454***	1.223	1.728	1.286**	1.078	1.533	1.704***	1.370	2.120	2.540*	1.242	5.191
Stap 2												
Schoolniveau				.754***	.718	.791	.799***	.752	.848	.798***	.752	.847
Stap 3												
Roken							2.098***	1.617	2.723	2.159***	1.651	2.823
Alcohol							2.409***	2.046	2.836	2.398***	2.028	2.835
Drugs							2.409***	1.942	2.988	2.397***	1.919	2.993
Spijbelen							3.288***	2.165	4.994	3.397***	2.192	5.263
Schoolprestaties							.646***	.520	.802	.675***	.537	.848
Stap 4												
Roken x etniciteit										.632	.206	1.941
Alcohol x etniciteit										1.103	.558	2.180
Drugs x etniciteit										1.150	.481	2.749
Spijbelen x etniciteit										.641	.148	2.765
Schoolprestaties x etniciteit										.646	.310	1.347

^a = jongen=0; meisje=1, ref= Referentiegroep, C.I. = Betrouwbaarheidsinterval; * = p < .05 ** = p < .01 *** = p < .001.

Ook hier zijn de onderlinge etnische verschillen nader bekeken per etnische groep. Hieruit bleek dat alleen Antilliaans-Nederlandse jongeren in dit model significant meer delinquent gedrag lieten zien dan Nederlandse jongeren (OR=3.443, p=.001). Vervolgens schoolniveau toegevoegd in het tweede model, wat een significante voorspeller is. Ook in dit geval blijkt een laag schoolniveau in relatie tot delinquent gedrag bijna een keer zo sterk in tegenstelling tot jongeren met een hoger schoolniveau. De overige hoofdeffecten blijven significant, maar het effect van etniciteit wordt iets kleiner (1,2 in plaats van 1,4 keer zo sterk). Het derde regressiemodel liet zien dat roken, alcohol en drugs significant zijn. Het verband tussen extreem roken, alcohol en drugs en delinquent gedrag is respectievelijk 2,1 – 2,4 en 2,4 keer sterker voor jongeren die dit gedrag laten zien dan voor jongeren die dit niet doen. Ook spijbelen en slechte schoolprestaties in relatie tot delinquent gedrag is

respectievelijk 3,3 keer en half zo sterk voor jongeren die dit gedrag laten zien, in tegenstelling tot jongeren met goede schoolprestaties en jongeren die niet spijbelen. Zowel middelengebruik als schoolverbintenis vergroten dus de kans op delinquent gedrag. Om het moderatie effect van etniciteit vast te kunnen stellen zijn er interacties gemaakt voor iedere voorspeller samen met etniciteit. In Tabel 5 en 6 is te zien dat geen enkele interactie significant is, wat betekent dat er geen moderatie effect van etniciteit is vastgesteld.

Discussie

Over het algemeen wordt verondersteld dat migrantenjongeren meer en vaker delinquent gedrag vertonen dan niet-migrantjongeren. In het huidige onderzoek is onderzocht of het effect van middelengebruik en schoolverbintenis op delinquent gedrag verschillend is voor migranten- en niet-migrantjongeren. Verwacht werd dat migrantjongeren hoger scoorden op delinquent gedrag in het algemeen en op verschillende typen delicten dan niet-migrantjongeren. Er zijn inderdaad significante etnische verschillen gevonden, waarbij migrantjongeren (Surinaams-, Antilliaans-, Marokkaans- en Turks-Nederlands) naar verhouding significant (4.8%) meer delinquent gedrag lieten zien ten opzichte van niet-migrantjongeren in het jaar 2007 en significant (9.6%) meer in 2011.

In het huidige onderzoek is ook gekeken naar type delicten, maar er kan niet eenduidig gesteld worden dat migrantjongeren hoger scoorden op een bepaald delict - vermogensdelict, geweldsdelict of vernieling/brandstichting. Op basis van de literatuur (Van San, 2008) werd verwacht dat Surinaams-Nederlandse jongeren vaker betrokken zouden zijn bij wapendelicten. In 2007 bleken Surinaams-Nederlandse jongeren inderdaad het hoogst (19.2%) te scoren op wapenbezit, maar in 2011 niet. Bij Antilliaans-Nederlandse jongeren werd verwacht dat zij zich vaker schuldig maakten aan ernstig geweld, drugs- en wapendelicten en vermogensdelicten met geweld (Van San, 2008). Het bleek dat in 2007 zowel Surinaams- als Marokkaans-Nederlandse jongeren hoger scoorden dan Antilliaans-Nederlandse jongeren. In 2011 waren het juist de Antilliaans-Nederlandse jongeren die het hoogste scoorden op vermogensdelicten (22.1% in 2007 en 26.6% in 2011). Uit het literatuuronderzoek kwam naar voren dat Marokkaanse-Nederlandse jongeren relatief vaak dader zouden zijn van vernieling of verstoring van de openbare orde (Van San, 2008). In 2007 waren de etnische verschillen in de categorie vernieling/brandstichting significant, waarbij Marokkaans-Nederlandse jongeren het hoogste scoorden (36.5%). Bij 'vernieling van de openbare orde' scoorden deze jongeren juist vrij laag (12.9% in 2007 en 7.6% in 2011). Dit delict is meer kenmerkend voor Nederlandse jongeren (resp. 17.1% en 12.2%). Een type

delict waarbij Turks-Nederlandse jongeren hoog op scoren is bijvoorbeeld bij vernieling van de openbare orde, brandstichting en opzettelijk vechten, maar deze groep springt nergens extreem bovenuit. Als gekeken wordt naar de drie typen delicten, wordt een beeld geschetst waarbij Nederlandse jongeren in alle typen delicten lager scoren dan de vier etnische groepen, voor zowel 2007 als 2011. Dit beeld bevestigt de verwachting dat migrantenjongeren significant vaker betrokken zijn bij deze vormen van delinquent gedrag.

In het onderzoek komt daarnaast duidelijk naar voren dat zowel middelengebruik als schoolverbintenis de kans op delinquent gedrag vergroten. Er zijn sterke verbanden gevonden tussen zowel roken, alcohol en drugs in relatie tot delinquent gedrag. Het feit dat er geen etnische verschillen zijn gevonden, kan betekenen dat de normatieve verschillen in middelengebruik meevallen, maar wel sterk gerelateerd zijn aan extreem risicogedrag. Deze hypothese kan daarmee niet bevestigd worden. De relatie middelengebruik – delinquentie lijkt hetzelfde te zijn voor zowel migranten- als niet-migrantjongeren, en middelengebruik niet sterker gerelateerd lijkt te zijn aan delinquentie bij migrantjongeren. Het veronderstelde normatieve karakter van middelengebruik speelt hier misschien geen rol, maar zijn er veel andere verklaringen mogelijk voor etnische verschillen in de relatie tussen middelengebruik en delinquent gedrag, gezien de complexiteit van probleemgedrag. Ook werd verwacht dat schoolverbintenis voor migrantjongeren een sterkere voorspeller was van delinquent gedrag omdat de binding met school voor migrantjongeren extra relevant geacht werd door de kwetsbare positie die zij vaak hebben (Pels et al., 2009). Deze hypothese kan echter niet bevestigd worden omdat er geen etnische verschillen in schoolverbintenis op delinquent gedrag zijn gevonden, wat betekent dat schoolverbintenis voor migrantjongeren hetzelfde effect lijkt te hebben als voor niet-migrantjongeren. Een verklaring kan zijn dat de steun van ouders of de rol van school te eenvoudig gesteld is, en dat er meer complexe processen aan ten grondslag liggen. Wellicht zijn er andere compenserende factoren die migrantjongeren beschermen tegen hun kwetsbare positie.

Ondanks een representatieve steekproef is het mogelijk dat de steekproef afwijkt van de algemene bevolking als het gaat om delinquent gedrag. Het gaat om een jonge groep (leeftijd 11 tot 16 jaar) waarvan misschien niet verwacht kan worden dat deze jongeren extreem veel delinquent gedrag vertonen, wat verklaard kan worden door het feit dat de piek van delinquent gedrag in de adolescentie ligt rond de 17-18 jaar (Moffitt, 1993). Mogelijk zijn hierdoor andere resultaten gevonden dan verwacht werd op basis van de hypothesen. Vergeleken met justitiecijfers gaat het in zelfrapportage niet om harde cijfers en deze zijn daarom niet

helemaal vergelijkbaar. Toch zeggen de resultaten veel over delinquente (migranten)jongeren en mogelijke oorzaken van gedrag. Er zijn verschillende verklaringen mogelijk voor het feit dat er niet voldaan is aan de verwachtingen die vooraf gesteld zijn. Deze huidige studie is gebaseerd op cross-sectionele data uit twee verschillende steekproeven. Dit betekent dat het niet mogelijk is om conclusies over causale relaties te trekken, en er bijvoorbeeld niet gesproken kan worden over een stijging- of daling van delinquent gedrag over de jaren, of dat middelengebruik per definitie leidt tot delinquent gedrag.

Een kracht van dit onderzoek is dat het zich richt op etnische verschillen in risicofactoren in relatie tot delinquent gedrag bij jongeren. De risicofactoren middelengebruik en schoolverbintenis lijken op basis van deze studie gelijk voor zowel migrantenjongeren als niet-migrantjongeren, er is geen reden om aan te nemen dat de risicofactoren anders zijn. Dit heeft implicaties voor bijvoorbeeld interventies die vaak gericht zijn op de etnische meerderheid, maar waarvan onzeker is of deze ook in dezelfde mate werken voor migrantjongeren. Dit biedt ook een kans voor de praktijk, want een effectief regulier beleid werkt wellicht beter dan een doelgroepenbeleid waarvan niet zeker is of het wel effect heeft. Interventies zouden zich daarom moeten richten op een algemeen effectief jeugdbeleid in plaats van een gesepareerd doelgroepenbeleid voor migrantjongeren.

Referenties

- Barnes, G. M., Welte, J. W., & Hoffman, J. H. (2002). Relationship of alcohol use to delinquency and illicit drug use in adolescents: Gender, age, and racial/ethnic differences. *Journal of Drug Issues*, 32(1), 153-178.
- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R. V., & Bakker, B. F. M. (2005). Verdacht van criminaliteit. *Allochtonen en autochtonen nader bekeken, 2005-2012*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Blom, M., & Van der Laan, A.M. (2006). Monitor Jeugd terecht 2006. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Blom, M. & Van der Laan, A. M. (2007). Monitor Jeugd Terecht 2007. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.

- D'Amico, E. J., Edelen, M. O., Miles, J. N., & Morral, A. R. (2008). The longitudinal association between substance use and delinquency among high-risk youth. *Drug and alcohol dependence, 93*(1), 85-92.
- Driessen, F.M.H.M., Völker, B.G.M., Kamp, op den, H.M., Roest, A.M.C., & Moolenaar, R.J.M. (2002). *Zeg me wie je vrienden zijn: allochtone jongeren en criminaliteit*. Politie & Wetenschap.
- Doherty, E. E., Green, K. M., & Ensminger, M. E. (2008). Investigating the long-term influence of adolescent delinquency on drug use initiation. *Drug and alcohol dependence, 93*(1), 72-84.
- Felson, R. B., & Staff, J. (2006). Explaining the academic performance-delinquency relationship. *Criminology, 44*(2), 299-320.
- Henry, K. L., Knight, K. E., & Thornberry, T. P. (2012). School disengagement as a predictor of dropout, delinquency, and problem substance use during adolescence and early adulthood. *Journal of youth and adolescence, 41*(2), 156-166.
- Hirschfield, P. J., & Gasper, J. (2011). The relationship between school engagement and delinquency in late childhood and early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 40*(1), 3-22.
- Howell, J. C. (2003). *Preventing & reducing juvenile delinquency. A comprehensive framework*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Jennissen, R. P. W., & Blom, M. (2007). *Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken*. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Jessor, R., & Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. New York: Academic Press.
- Junger, M., & Polder, W. (1992). Some explanations of crime among four ethnic groups in the Netherlands. *Journal of quantitative criminology, 8*(1), 51-78.
- Komen, M. (2006). Difficulties of cultural diversity. An exploratory study into forensic psychiatric reporting on serious juvenile offenders in the Netherlands. *Crime, law and social change, 45*(1), 55-69.

- Laan, van der, A. M., Blom, M., & Kleemans, E. R. (2009). Exploring long-term and short-term risk factors for serious delinquency. *European Journal of Criminology*, 6(5), 419-438.
- Li, Y., & Lerner, R. M. (2011). Trajectories of school engagement during adolescence: implications for grades, depression, delinquency, and substance use. *Developmental psychology*, 47(1), 233-247.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological review*, 100(4), 674-701.
- Nuytiens, A., & Brolet, C. (2008). De sociaaleconomische context van jeugdcriminaliteit. In I. Weijers & C. Eliaerts (red.). *Jeugdcriminologie: Achtergronden van jeugdcriminaliteit* (pp. 127-143). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Peguero, A. A., Popp, A. M., Latimore, T. L., Shekarkhar, Z., & Koo, D. J. (2011). Social control theory and school misbehavior: Examining the role of race and ethnicity. *Youth violence and juvenile justice*, 9(3), 259-275.
- Perreira, K. M., Harris, K. M., & Lee, D. (2006). Making it in America: High school completion by immigrant and native youth. *Demography*, 43(3), 511-536
- Prakken, J. (2010). Digitaal dossier over diversiteit in opgroeien en opvoeden. *Jeugd en Co Kennis*, 4(1), 48-50.
- San, van., M. (2008). Een wereld van verschil. Over het onderzoek naar criminaliteit en etniciteit in België en Nederland. In: Weijers I., Eliaerts, C. (red). *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Tubergen, van., F., & Poortman, A. R. (2010). Adolescent alcohol use in the Netherlands: the role of ethnicity, ethnic intermarriage, and ethnic school composition. *Ethnicity & health*, 15(1), 1-13.
- Veen, V. C., Stevens, G., Doreleijers, T., & Vollebergh, W. (2011). Moroccan adolescent suspect offenders in the Netherlands: Ethnic differences in offender profiles. *Psychology, Crime & Law*, 17(6), 545-561.
- Vitaro, F., Brendgen, M., & Tremblay, R. E. (2000). Influence of deviant friends on delinquency: Searching for moderator variables. *Journal of abnormal child psychology*, 28(4), 313-325.